مجـــله علـــمـی پـــوهنتون ســـــلام
https://salam.edu.af/magazine/14

د پیسو په ارزښت کې بدلون اود پورونو په ادا کولوکې يې اغيزې

استاد محمد آصف کوچی[1] ، استاد سربلند حلیمی[2]

1- دسلام پوهنتون د شرعیاتو د پوهنځي د علمي کدر غړی.
2- دسلام پوهنتون د شرعیاتو د پوهنځي د علمي کدر غړی.
+93764676246 :
+93779438330 :
asifkochai@gmail.com :
Sarbelan2@gmail.com

لنډيز

څرنګه چې په حاضر وخت کې په پیسوکې د ارزښت له پلوه بدلون زيات پيښيږي او اغيزې يې په افـرادو او ټولنـو نيغ په نيغه شته دی؛ لدې امله د اسلامي شریعت معاصرو علماوو ورته د یوې نازله په حيث، زيـات اهـتمام کـړی دی، پدې هکله يې زياتې ليکنې کړې اود پيسو نوعيت، ځانګړنې، چاپ او د چاپ کميت يې، ټولې هغـه مهمې چارې بللې دي، چې د حکومت صلاحيت او مسؤوليت دی اوحکومت بايد د پیسو د ساتنې لپاره هر اړخيز تدابير ولري.

له دې ليکنې څخه عمده هدف، په پيسوکې د ارزښت له اړخه د بدلون په صـورت کـې، د پـور د ورکـړې شرعي حکم بيانول دي، نوکه چیرې دین د سرو زرو دینارو یا د سپینو زرو درهمو وي، په اتفـاق د علـماوو، پـه هغـوکې د ارزښت بدلون څه اعتبار نلري، بلکې پوروړی به هماغه کچه ديـن ورکـوي چـې مخکـې يـې پـه ذمه کـې ؤ، اوکه چیرې دین د معدني سکو وي، د جمهورو فقهاوو په وړاندې حکم يې د دينارو اودراهمو پـه څـير پـه ارزښـت کـې بدلون اعتبار نلري، خود امام ابويوسف رحمه الله په وړاندې د معدني سکود ارزښت بدلون د دين په ورکړې کې معتبر دی، پدې معناچې د دين ثبتنې ته به پورد پيسو په ارزښت کـې پـيښ تفـاوت محاسـبې سره مـل، ورکـول کيږي، چې په حنفي مذهب کې د امام ابويوسف په قول فتوا ده.

اما د اوسنيوکاغذي پيسود دين د ورکړې د څرنګوالي په اړکې د معـاصرو علـماوو دوه عمـده نظرونـه دي، چـې د لاندې محملونو په ټاکلو سره ورته اعتبار ورکړل شوی دی:

لومړی محمل عادی اوعام حالت:که دیوه هیواد پیسي له تـورم څخـه پـه امـن وي اوپـه ارزښـت کـې يـې فـاحش تفاوت نه وي راغلی، لړ تفاوت د دين پـه ادا کـې اعتبـار نـه نلـري؛ ځکـه د نـورو اجناسـو قيمتونـه هـم دکـال پـه اوږدوکې کښته او پورته کيږي، خو د دين په ادا کې يې دغه تفاوت ته اعتبار نه ورکول کيږي.

دويم محمل: استثنايي اوخاص حالت:که د يوه هيواد پيسي په لويه کچه د غيرعادي عواملو په وجه خپل ارزښت له لاسه ورکړي، په دې حالت کې فاحش غبن رامنځ ته کيږي، که چيرې داين ته دين دکميت لـه مخـې هماغه ټاکلی دين ورکړل شي، پدې صورت کې هغه خپل حق په بشپړه توګه نه ترلاسه کوي؛ نودلته بايد د اهل خبرو او مسلکي خلکوله خوا تفاوت د محاسبې له لارې، د داين ضرر جبران شي.

معلومات مقاله

تاریخ نشر: 1402/05/26

شماره مقاله در ژورنال: 09

تعداد صفحات: 09

شماره نوبتی مجله: 13

کلید واژه ها

پيسو ، تبادلات، نسيه، بانکنوټ، کساد او انقطاع ، تغير النقود

معلومات مجله:

مجله علمی پوهنتون سلام، نشرات خویش را از سال 1390 هـ.ش آغاز نموده و دست آورد های زیادی در این زمینه دارد، در ادامه سلسله فعالیت های خویش به تاریخ 1401/03/22 اعتبار نامه خویش را به عنوان یکی از معتبرترین مجله از وزارت محترم تحصیلات عالی کشور به دست آورد،

آدرس: افغانستان، کابل، ناحیه چهارم، کلوله پشته، چهار راهی قلعه بست (گل سرخ)، پوهنتون سلام.

آدرس ارتباطی؛ **ویب‌سایت:** https://salam.edu.af/magazine ، **ایمیل:** salamuk@salam.edu.af ، **شماره های تماس:** +93202230664 و +93788275275

دپیل خبره:

الحمدلله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده أما بعد:

د خلکو ترمنځ راکړه ورکړه د متبادلو اړتياوو د پوره کولو مهمه او اغيزناکه وسيله ده، چې په اوسنی زمانه کې دغه تبادلات تـر ډيـره بريـده د پيسو په ذريعه ترسره کيږي، د دې لپاره چې پیسي د تبادلاتو وسيط او د اشياوو د ارزښت معلومولو مقياس ګڼل کيږي، نو غوښتنه دا وه چې

پیسې باید له ارزښت له اړخه ثبات څخه برخمنې وي، خو د اقتصاد په ډګرکې د اوسنۍ نړۍ لویه ستونزه د اسعارو په ارزښت کې بدلون او عدم ثبات ګڼل کیږي، چې د اقتصاد پوهانو په نظر ترشا یې مختلف عوامل شتون لري.

د پیسو بې ثباتي، نیغ په نیغه د خلکو په اقتصادي وضعیت ناوړه اغیزې لري، په ځانګړي ډول کله چې د یوه هیواد د پیسو په ارزښت کې منفي بدلون چټک وي او ورځ تربله یې پیسې ارزښت له لاسه ورکوي، په داسې حالت کې ډیرې اقتصادي او اجتماعي ستونزې را ولاړیږي، چې په پای کې یو ناوړه حالت او اقتصادي ناورین رامنځ ته کیږي.

په ځانګړي ډول په داسې وضعیت کې د راکړې ورکړې مسایل ډیرستونزمن شي، په دې حالت کې مقرض (قرض ورکونکی)او داین (پور ورکونکی) زیات زیان مومي، پرته لدې چې مدیون(پوروړی) له خوا کوم تقصیر رامنځ ته شوی وي؛ ځکه مدیون خو د تړون مطابق په ټاکلې موده کې د کمیت له اړخه دین پوره ادا کوي، خو داین د اجناسو په وړاندې د پیسو د ارزښت د کموالي لامله متضرر کیږي. بلې خوا ته د یادونې وړده چې په نسیه (قرض) راکړه ورکړه چې د خلکو او په ځانګړي ډول د تجارو ترمنځ یو اړین او عام تعامل دی، نو په معاملاتو کې په تاخیر سره دحقوقو د ادا کولو قضیې زیاتې پیښیږي. د دې ستونزې جدیت اومنفي اغیزې په هغو هیوادونوکې زیاتی محسوسیږي، چې د پیسو ارزښت یې د اجناسو پر وړاندې ضعیف شي اوبالخصوص هغه هیوادونه چې د پولي واحد اعتماد یې تر ډیره بریده په ډالرو پورې تړلی وي، چې په تاسف سره په معاملاتو او تجارت کې زموږ د هیواد د کرنسۍ (افغانیو) هم، زیاته اتکاء یې په ډالرو ده؛ نوځکه له بې ثباتې سره مخ ده اوله زیات نړیوال اعتبار څخه هم برخمنه نه ده. یادې مقدمې پر بنسټ ویلو چې د اقتصاد په ډګرکې نړۍ په عامه توګه او زموږ هیوادوال په خاص ډول له څو لاندې واقیعتونو سره مخ دي:

۱. د خلکو د ژوند ډیرې اړتیاوې د تبادلاتو له لارې ترسره کیږي،

۲. اوسنۍ پیسې د تبادلاتو مهمه ذریعه ده،

۳. زیاته راکړه ورکړه په نسیه ترسره کیږي،

۴. پیسې ثبات نلري او د وخت په تیریدو سره د اجناسو پر وړاندې خپل ارزښت له لاسه ورکوي.

دپورته واقیعتونو ترڅنګ د اسلامي شریعت تاکید دا دی، چې معاملات باید په داسې ډاډمنه بڼه ترسره شي، څوعاقدان له ضرر څخه خوندي وي؛ پردې اساس د اسلامي فقهې لارښوونه ده، چې عقد باید په ټوله معنا مشخص اوټول جوانب یې معلوم وي، څو یو اړخ د جهالت له کبله زیان سره مخ نشي.

د نقودو(پیسو) اهمیت:

د نقودو(پیسو) موضوع د اسلامي شریعت له نظره ډیره حساسه او مهمه قضیه ده، لدې کبله د پیسو په هکله ټول صلاحیتونه او مسؤلیتونه د وخت حکومت په غاړه اچولي شوي دي، حکومت باید د پیسو په وړاندې د هر ډول منفي احتمال د مخنیوي تدابیر ولري، له تورم، جعل او کساد څخه یې ساتنه وکړي.[1]

د پیسو موضوع اهمیت ته په پام، په هکله یې په پخوانیو اواوسینو متونو کې بحث شوی دی، خوځرنګه چې په حاضر وخت کې په پیسو کې د ارزښت له پلوه بدلون زیات پیښیږي او اغیزې یې په افرادو او ټولنو نیغ په نیغه شته دي؛ لدې امله د اسلامي شریعت معاصرو علماوو ورته زیات اهتمام کړی دی، پدې هکله یې زیاتې لیکنې کړي او ویلي دي چې: د پیسو نوعیت، ځانګړنې، چاپ او د چاپ کمیت یې، ټولې هغه مهمې چارې دي، چې د حکومت صلاحیت او مسؤولیت دی چې باید د پیسو د ساتنې لپاره هر اړخیز تدابیر ولري.[2]

فرضیه: د موضوع د ښه وضاحت لپاره لاندې فرضیه مطرح کیږي:

احمد خپل کور په محمود، د یوه میلون افغانیو په بدل کې وپلوره او د دواړو توافق داسې وشو، چې یاد ثمن به محمود احمد ته دوه کاله وروسته تسلیموي، دوه کاله وروسته په داسې حال کې د ثمن د تسلیمولو نیټه پوره شوه، چې د افغانیو ارزښت د عقد زمانې سره په پرتله ډیره ټیټ شوی دی، یعنی دوه کاله مخکې یې ارزښت د نور اسعارو او اجناسو په وړاندې لوړ ؤ او اوس هغه ارزښت نلري.

پوښتنې: په یاد صورت کې پوښتنې مطرح کیږی چې:

- څنګه کیدای شي داین (احمد) خپل حق پرته له ضرره ترلاسه کړي؟

- مدیون (محمود) څه څنګه کولی شی چې دین، داین ته په بشپړه توګه وسپاري او متضرر هم نشي؟

---

1. النبراوي، تحریم الربا ومواجهة تحدیات العصر، النهار للطباعة والنشر والتوزیع، ج، 2ص.

2. مجلة مجمع الفقه الإسلامي بجدة، الدورة الخامسة، العدد الخامس، الجزء الثالث، لسنة 1988م بحث الدكتور عجیل بن جاسم النشمي، ص162.

- څنګه کیدای شي چې دواړه اړخه د سود ورکولو او اخیستلو څخه هم وژرغول شي؟
- څه کول په کار دي تر څو معاملات په عادي ډول پرته له کوم مادي یا معنوي ضرره پرمخ لاړ شي؟

د تحقیق موخه:

پدې لنډه څیړنه کې هڅه کووځو له معتبرو پخوانیو او اوسنیومنابعو څخه په استفادې، د پیسو ارزښت د بدلون په صورت کې د قرضونو د ورکړې شرعي حکم څرنګوالی بیان کړو، خو څرنګه چې یاده موضوع پراخه، حساسه او مغلقه ده؛ اړتیا ده چې ځینې جانبي عناوین او ضمني پوښتنې مطرح کړای شي، لکه د پیسو رامنځ ته کیدو تاریخ بیانول، د هغو بیلابیلو ادوار طی کولوپه هکله مختصر معلومات وړاندې کول او د پیسو د ارزښت د تغییر عوامل، دا ټول هغه جانبي عناوین دي چې د بحث په وضاحت کې مهم رول لري .

پورتنیو پوښتنو ته بشپړ او دقیق ځواب پیدا کول، تفصیل او تقسیم ته اړتیا لري؛ ځکه نقود په مختلفو زمانو کې له زیاتو بدلونونو سره مخ شوي دي، د دې پاره چې د پیسوحکم په وضاحت سره بیان شي، د هرې زمانې د پیسوحکم جلا او په منظم شکل وړاندې کوو:

لومړی- د دینارو او درهمو زمانه:

دینار اودرهم له اسلام څخه مخکې شتون درلود، چې د روم اوفارس له خوا له سرو او سپینو زروجوړې شوې پیسې، د هغه وخت معتبرې او عامې مروجې سکې بلل کیدې، او دجاهلیت په دورکې په عربوکې هم په راکړه ورکړه کې له اعتبار څخه برخمنې وې، د اسلام مقدس دین په راتګ سره هم، د تسامح له مخې ورته اعتبار ورکړل شو، دغه دینار او درهم د رسول الله صلی الله علیه وسلم او صحابه وو د ژوند په مختلفو چاروکې کارول کیدې، البته ارزښت یې له وزن سره ارتباط درلود، پدې معنا چې متفاوت وزن لرونکې درهم اودینار متفاوت قیمتونه لرل [1].

اسلام اسلام په لومړیو کې مالي حقوق او مکلفیتونه د ژوند په مختلفو چاروکې په دینارو اودرهمو سره تقییم او ادا کیدل، لکه د زکات نصاب معلومول او ورکړه یې، د جزیې مقدار، په شخصي احوالو کې د مهر اندازه او ادا یې، د عقوباتو په بحث کې د دیاتو او د هغه سارق چې غلا یې نصاب ته رسیدلی وي، د لاس قطعه کول یې او داسې نور[2].

د دینارو اودرهمو د پور ادا کولو څرنګوالی:

ټول فقهاء په یوه نظر دي، چې که د چا په ذمه د سرو او سپینو زرو دینارو او یا درهمو دین وي، د وخت په تیریدو سره که په ارزښت کې یې تغییر هم راشي، مدیون به هماغه اندازه دینار یا درهم ورکوي چې په ذمه یې ؤ، په دې معنا چې د سرو زرو اویا د سپینو زرو په قیمت کې د تفاوت موضوع ته نه کتل کیږي؛ ځکه طلا اونقره په خپل ذات کې ارزښت لري او د اشیاوو د تبادلې ذریعه ده، نو په قیمت کې یې تفاوت د دین په ورکړه کې کوم اثر او ارتباط نلري.

د دینارو او درهمو پرته د نورو پیسو شرعي حیثیت:

دینار او درهم چې له سرو زرو او سپینو جوړې شوې سکې دي او فقهاء ورته د نقدینو اصطلاح کاروي، چې اتفاقي شرعي (نقدین) پیسې ګڼل کیږي، خو داچې د دواړو نقدینو پرته نور څه کیدای شي د پیسو حیثیت خپل کړي ؟ پدې هکله علماء په دوو متفاوتو نظرونو ویشل شوي دي:

لومړی نظر:

دینار او درهم دوه هغه یوازینې شرعي پیسې دي، چې له هغو پرته نور څه دغه شرعي صفت نشي ترلاسه کولی اوکه څه نوي د تبادلاتو د ذریعې په حیث رامنځ کیږي، هغه به په بشپړ ډول په درهمو او دینارو پورې تړلې او تابع وي[3]. د دې نظر پر اساس اوسنی کرنسي، په ټوله معنا نقود نه، بلکې له طلاوو او نقرې جوړو شویو دینارو او درهمو تابع پیسې ګڼل کیږي، چې له واقعیت څخه لرې نظر دی. د دې نظر لرونکو، شرعي نقود په سرو او سپینو زروکې منحصرې بللي دي؛ په دې دلیل چې په قرآن کریم او په نبوي احادیثو کې یوازې سرو او سپینو زرو ته اعتبار ورکړل شوی دی، نو سپین اوسره زر خلقتا نقود دي، له هغو عدول جواز نلري[4].

---

[1]. ابن خلدون :المقدمة، ص261 السرطاوي، د.فؤاد :التمويل الإسلامي ودور القطاع الخاص، دار المسيرة، عمان، ط(1420، 1هـ1999-م(، ص17.

[2]- القرضاوي، د.يوسف :فقه الزكاة، مؤسسة الرسالة– بيروت، ط، 4سنة1400هـ1980 -م ج، 1ص240.

[3]. زعتري: النقود وظائفها الأساسية وأحكامها الشرعية، ص361-373 بتصرف.

[4]. مخکینې مرجع

دویم نظر:

شرعي نقود په سرو او سپینو زروکې منحصر او محدود نه دي، بلکې د خلکو له خوا د یو څه اتفاق او تعامل په نتیجه کیدای شي د شرعي نقودو حیثیت پیدا کړي، لکه پخوانې فلزي پیسې او اوس مهال کاغذي پیسې چې د تبادلاتو ذریعه ګڼل کیږي او مروجې پیسې بللې کیږي؛ په دې دلیل چې د دینار او درهم اعتبار د نقودو په حیث، په اسلامي شریعت کې د اسانتیا له مخې رامنځ ته شوی ؤ؛ ځکه چې دینار او درهم د وحې د نزول پر مهال په خلکو کې رواج وو؛ بناء د پیسو د اعتبار مساله عرف پورې تړلې ده، د وخت په تیریدو که خلک د سرو اوسپینو زرو څخه علاوه، په بل کوم شي اتفاق وکړي، د اسلامي شریعت له اړخه کومه ستونزه نلري، بلکې شرایطو ته په پام، مصلحت په دې کې دی چې اوسنی کاغذي پیسې شرعي نقود او د دینارو او درهمو بدیل وبلل شي؛ لدې وجهې د علماوو په وړاندې شرعي احکام، لکه د زکات وجوب او ادا یې، د سود حرمت او داسې نور مسایل په اوسنیو مروجو پیسو کې تصور کیږي. امام مالک رحمه الله په دې هکله داسې ویلي دي: که چیرې خلک په راکړه ورکړه کې د دینارو او درهمو پرځای نورڅه، لکه څرمن د پیسو په حیث غوره کړي، بیا ماته په دینارو او درهمو تعامل ښه نه ښکاري.[1]

اوسنی مروجې پیسې په خلکوکې پوره اعتبار لري، او خلک یې پانګه او د تبادلو یوازینې وسیله ګڼي. دویم نظر د معاصرو مشهورو علماوو نظر هم دی، لکه ډاکټر یوسف القرضاوي، ډاکټر وهبه الزحیلي، مفتي تقي عثماني.[2]

دویم: د فلوسو(معدني سکو) زمانه:

د حضرت عمر رضی الله عنه د خلافت په زمانه کې متفاوتې وزن لرونکې دراهم خپاره شول، چې په ارزښت یې کې په طبیعې شکل تفاوت را منځ ته شو، خو د دې ترځنګ یې یو ډول بې نظمي هم را منځ ته کړه، د دې بې نظمې له منځه وړو په موخه عمر رضی الله عنه د میسي- سکو د ترویج امر وکړ؛ څوخلک فلزي پیسو ته اعتبار او پرې تعامل وکړي، چې دا د معدني پیسو د رامنځ ته کیدو لومړی پړاو ؤ او وروسته بیا په مختلفو دورو کې مختلف النوع سکې رامنځ ته شوې دي.[3]

د فلوسو(معدني سکو) د پور ادا کولو څرنګوالی:

د فلوسو یا معدني سکو د ارزښت د بدلون په صورت کې، د قرض ادا کولو د څرنګوالی په هکله فقهاء په دوو برخو ویشل شوي دي.

لومړی نظر: جمهور فقهاوو(مالکیه، شوافع، حنابله اوامام ابوحنیفه رحمهم الله) نظر دی، چې وایي:

د معدني سکو(پیسو) د ارزښت لوړوالی او ټیټوالی د دیونو او قرضونو په ادا باندې کوم اغیز نلري، په دې معنا، که د پیسو ارزښت لوړیږي یا ټیټیږي، په دواړو حالتونو کې، مدیون د دین په هماغه اندازه پیسو اداکولو باندې مکلف دی چې وړاندې د ده په ذمه کې دي. د بحث د اعتبار او وضاحت لپاره د پورته نظر د فقهاوو له منابعو څخه څو مثالونه راوړو:

١ . وفي منح الجلیل عن المدونة:«إن أقرضته دراهم فلوساً، وهو یومئذ مائة فلس بدرهم، ثم صارت مائتي فلس بدرهم، فإنما یرد إلیکم مثل ما أخذ لا غیر ذلك».

معنی: که چا ته دې فلس (د وخت د سکې پیسې) قرض ورکړې، چې د قرض ورکړې په وخت ١٠٠ فلس د یوه درهم معادل ؤ، خو وروسته د فلوسو ارزښت ټیټ شو او د ٢٠٠ فلسه د یوه درهم معادل وګرځیدل، نو پوروړی به تاسو ته هماغه اندازه پیسې چې اخیستې وې(١٠٠) فلس درکوي .

٢. و في المغني: «وأما رخص السعر فلا یمنع سواء کان قلیلًا أو کثیرًا؛ لأنه لم یحدث فیها شيء إنما تغیر السعر. فأشبه الحنطة إذا رخصت أو غلت … ».[4]

معنی: د پیسو د ارزښت ټیټوالی که لږ یا زیات وي، د دین په ورکړه کې مانع نشي واقع کیدای؛ ځکه په خپل ذات کې په پیسو کې بدلون نه دی راغلی، بلکې په ارزښت کې یې بدلون رامنځ ته شوی دی، نو حکم یې د قرض په ادا کې د غنمو په څیر دی، که د غنمو قیمت ټیټ یا لوړ شي، هماغه اندازه غنم ورکول کیږي، چې په قرض اخیستل شوي دي.

[1]. الإمام مالك: المدونة، ج3، ص396

[2]. قرضاوي: فقه الزکاة، ج1، ص 273 (شبیر: المعاملات المالیة المعاصرة، ص 153)

[3]. الشافعي،حسن محمود :العملة وتاریخها، ص85- بتصرف

[4]. المغنی 358/4، مطالب أولي النهی 241/2.

۳. وفي مجلة الأحكام مادة 750:« وإذا كان القرض فلوسًا أو دراهم مكسرة، أو أوراقًا نقدية، فغلت أو رخصت أو كسدت، ولم تحرم المعاملة بها وجب رد مثلها»[1].

معنی: د مجله الاحکام په ۷۵۰ ماده کې داسې راغلي دي: که چیرې د قرض نقود، فلوس یا ماتې درهم او یا کاغذي پیسې وي، که د هغو پیسو ارزښت لوړ یا ټیټ او یا کوټه(ناچله) شي، خو تعامل پرې قانوني بڼه ولري، نو هماغه اندازه پیسې ورکول کیږي، چې په قرض اخیستل شوي دي.

دویم نظر: د امام ابویوسف رحمت الله علیه نظر دی، چې په حنفي مذهب کې د ده په نظر فتوی اوعمل کیږي. امام ابویوسف (رح) وایي: د پیسو د قیمت د لوړوالي اویا ټیټوالي په دواړو صورتونوکې که د چا په ذمه پور وي، د قرض اخیستلو د ورځې قیمت ته په پام، قرض ورکول کیږي او که د چا په ذمه د بیعې له کبله دین وي، نو د عقد د ورځې قیمت ته په پام کې نیولو سره، دین ادا کیږي.

- **علامه ابن عابدین د امام ابویوسف نظر داسې نقل کړی دی:**

«إذا غلت الفلوس قبل القبض، أو رخصت، قال أبو يوسف: .... عليه قيمتها من الدراهم، يوم وقع البيع أي في صورة البيع، ويوم وقع القرض، أي في صورة القبض. ثم قال ابن عابدين: ....وعليه الفتوى»[2].

معنی: که د پیسو ارزښت له قبضه مخکې لوړ اویا ټیټ شو، د امام ابویوسف په نظر : په پوروړي د پیسو ارزښت ته په کتو، له درهمو هماغه تفاوت ورکول کیږي، یعنی د بیعې په صورت کې د پیسو ارزښت د بیعې له ورځې او د قرض په صورت کې د قرض د ورځې ارزښت حسابیږي او په مذهب کې د امام ابویوسف په قول فتوا ده.

- **تمرتاشي په خپله رساله (بذل المجهود في مسألة تغير النقود) د امام ابویوسف نظر په لاندې توګه بیانوي:**

« إذا غلت قيمة الفلوس أو انتقصت، فالبيع على حاله، ولا يتخير المشتري، ويطالب بالنقد بذلك العيار الذي كان وقت البيع.. كذا في فتح القدير، وفي البزازية : عليه قيمتها من الدراهم يوم البيع والقبض وعليه الفتوى، وهكذا في الذخيرة، والخلاصة عن المنتقى، ونقله في البحر وأقره. فحيث صرح بأن الفتوى عليه في كثير من المعتبرات، فيجب أن يعول عليه إفتاء، وقضاء، ولم أر من جعل الفتوى على قول الإمام، »[3].

معنی: د پیسو د قیمت لوړوالي اویا کموالي په صورتونوکې، بیعه په خپل حال صحیح ده، مشتري ته د فسخې اختیار نشته، له هغه څخه به ثمن د بیعې د ورځې د پیسو د ارزښت په تناسب او تفاوت غوښتل کیږي، په فتح القدیر او بزازیه کې دا موضوع په همدې بڼه راغلې ده: د عقد د ورځې د پیسو ارزښت ته په پام، په مدیون (قرض اخیستونکي) د هغو قیمت اوتفاوت ورکول لازم دي او په دې فتوا ده. همداراز په الذخیره او البحر کتابونو کې راغلی ده چې فتوا د امام ابو یوسف په قول ده. داسې ځوک نشته چې دی په دې مسآله کې د امام ابوحنیفه رحمت الله علیه په نظر فتوا ورکړی وي.

دریم: اوسني بانکنوټونه (کاغذي پیسې)

اوسنی کاغذي پیسې په نړۍ کې مروجې او معتبرې پیسې دي، چې د تاریخ په اوږودو کې له مختلفو پړاونو اوبدلونونو څخه تیرې شوې دي او په پای کې یې دغه اوسنی حالت خپل کړی دی. د دې بحث اصلي مطلب همدا د اوسنیو کاغذي پیسو(کرنسی) شرعي څرنګوالی دی، البته د اوسنیو مروجو پیسو د ارزښت له زاویې څخه. معاصرو علماوو دې موضوع ته زیات اهتمام کړی دی، په دې دلیل چې د پیسو د ارزښت قضیه عمومیت لري، په هکله یې خلکو ترمنځ زیاتې پوښتنې مطرح دي، له عمدو پوښتنو یې یوه داده چې د وخت په تیریدو سره، د زیاتو هیوادونو پیسې د اجناسو او نورو اسعارو په وړاندې خپل ارزښت له لاسه ورکوي؛ ځکه په پیسو کې بالعموم د ارزښت له اړخه تغییر په نزولي بڼه زیات واقع کیږي، کله کله د یوه خاص سیاست له مخې د ځینو هیوادونو د پیسو ارزښت پورته کیږي، نو کله چې د یوه هیواد په پیسوکې منفي بدلون رامنځ ته شي، پدې صورت کې دحقوقو خاوندان چې د نورو په ذموکې له اوږدې مودې راهیسې یې دیون وي، دوی ته خپل دیون د نوي قیمت له مخې ادا کول، په واقعیت کې دوی له زیان سره مخامخ کوي، نوځنګه کیدای شي چې د دوې ضرر جبران شي؟ د سم او دقیق ځواب پیدا کولو په موخه لاندې تفاصیل وړاندې کول مهم ګنم. څرنګه چې اوسنی مروجې پیسې، د مبادلې ذریعه، د اجناسو د ارزښت مقیاس اود ټولو اشیاوود مالکیت ښکارندوی ده، پدې معنا چې که ځوک نغدې پیسې ولري، هغه د داسې پانګې څښتن دی، چې هر نوعه مال پرې اخیستلی شي، آن تردې چې په مبادله کې د اوسنیوپیسو نقش، نسبت له سرو او سپینو زرو څخه زیات دی.

---

[1]. مجلة الأحكام الشرعية مادة 750.

[2]. تنبيه الرقود، ص58، وحاشية ابن عابدين 24/4.

[3]. لعقود الدرية، ص281، وتنبيه الرقود ص58.]

پورته ځانګړنو ته په کتو، اوسنۍ پیسې باید له بشپړ ثبات څخه برخمنې وای؛ ځکه پیسې د نورو اجناسو د قیمتونو د معلومولو ذریعه ده، خو د دې اصل په خلاف اوسنۍ مروجې پیسې د بیلابیلو عواملو له کبله بې ثباتې سره مخ دي، چې دلته یې په لنډه توګه یادونه کیږي:

داکثره هیوادنو په پیسوکې د ارزښت له اړخه بدلون نزولي وي، په ځانګړې توګه د پرمخ ودې هیوادنو کرنسې یاد مشکل سره زیات مخ کیږي، چې زیاتې اقتصادي او اجتماعي ستونزې زیږوي.

د اوسنیو پیسو په ارزښت کې د کمښت عمده اسباب:

څرنګه چې د مروجو پیسو ارزښت له اعتبار پورې تړلی دی، هر هیواد د خپلو پیسو د اعتبار ساتلو لپاره، ځانګړې پالیسۍ- اوپولي سیاست غوره کوي، خو په ځینو وختونوکې حکومتونه د پیسو د ارزښت په ساتلوکې پاتې راځي، چې په اقتصادي وضعیت ډیرې بدې اغیزې لري.

په عامه توګه د پیسو د ارزښت کموالی، هغه مهال رامنځ ته کیږي، چې د عرضې او تقاضا ترمنځ تعادل مختل شي، په دې حالت کې د پیسو ارزښت د اجناسو په وړاندې کمزوری او اعتبار یې صدمه ویني، چې دې حالت ته د اقتصاد په اصطلاح کې تورم وایي او د تورم مختلف عوامل دي، چې لاندې ورته اشاره کیږي:

۱. د تورم یو عمده سبب سودي تعامل دی، په ځانګړې ډول د اسلامي هیوادونو د پیسو د بې ثباتۍ اود اقتصاد د ضعف لوی لامل په سود راکړه ورکړه ده، چې حکومتونه له مختلفوهیوادونو اوبنسټونو څخه په سود پورونه ترلاسه کوي اوله هغو پورونو څخه په پانګونې اود کار موندنې په برخوکې ګټه نه اخیستل کیږي، چې د وخت په تیریدو سره د سود ثقیل چارج له لامله، په ټاکلې موده کې یې بیرته د ادا توان نلري، په پایله کې مدیون هیواد له اقتصادي رکود سره مخ کیږي؛ ځکه سود یوازې د پیسو د ازدیاد باعث کیږي، نه د تولید یا د پانګونې، چې په نتیجه کې دپیسو ارزښت کم او قیمتې رامنځ شي.[1]

۲. جنګ او سیاسي بې ثباتي، هم یوله هغو عمده عواملو څخه ګڼل کیږي، چې د یوه هیواد په اقتصاد اوپه ځانګړې ډول په کرنسۍ باندې یې منفي اغیزې لري، د مثال په توګه د سوریا، عراق، صومالیه هغه جنګ ځپلې هیوادونه دي، چې کرنسې یې ډیرې بې ارزښته شوې دي، همدارز اوس مهال د پاکستان روپۍ چې د سیاسي بې ثباتۍ ښکار شوی ده، چې قیمت یې د ډالر په وړاندې په بې ساری ډول کم شوی.[2]

۳. د یوه هیواد د فوځ له حده زیات لګښتونه هم د پیسو د ارزښت د کمښت لامل کیږي، دا چې د یوه هیواد فوځ جنګ ته د تیارۍ په موخه او یا په جنګ کې ښکیل کیدو له امله، د هیواد د بودیجې لویه برخه مصرفه وي، پرته لدې چې هیواد یې په هماغه کچه مالي توان ولري، بلکې فوځ له سیالۍ لپاره د هیواد په اوږو درووند بار اچوي او د یاد هیواد پیسې له تورم سره مخ کوي.

۴. د یوه هیواد د وارداتو زیاتوالی اود صادراتو کموالی هم د یوه هیواد د کرنسۍ په ارزښت باندې منفي اغیز لري؛ ځکه د یاد هیواد په پیسو راکړه ورکړه کمیږي، په بازار کې یې ډالر له کمښت سره مخ کیږي، چې دا په خپله نیغ په نیغه د هیواد کرنسۍ ته لوی ګوزار دی.[3]

پورته شیان د پیسو د ارزښت د کمیدو عمده سببونه دي، چې متعدد نورعوامل زیږوي او په یوه هیواد کې اقتصادي ناورین رامنځ ته کوي

- **د اوسنیو پیسو د ارزښت بدلون او د دین ورکړې څرنګوالی:**

د اوسنۍ پیسو د نزولي بدلون په صورت کې د دین د ادا کولوکیفیت په هکله، د معاصرو علماوو نظرونه.

پدې هکله د معاصرو علماوو له اقوالو څخه درې مشهور نظرونه له دلایلو سره یو ځای راوړو:

لومړی نظر: د پیسو دارزښت تغییر معتبر دی اود دین په ورکړې کې د محاسبې وړ دی.

د پیسو د ارزښت د تغییر په صورت کې، د عقد د ورځې قیمت اعتبار لري، پدې معنا که د دین د ورکړې پرمهال د پیسو ارزښت د دین د لزوم وخت سره تفاوت ولري، یعنی اوس مهال یې قیمت ټیټ شوی وي، دحق دلازمیدو وخت ته په کتو، داین ته تفاوت محاسبه او ورکول کیږي. د دې نظر لرونکو له جملې څخه، دکتور محمد سلیمان الاشقر او دکتور علی محی الدین القره داغی دي، د دوی نظرد امام ابویوسف رحمت الله علیه له نظر څخه الهام اخلي، چې د فلوسو په مبحث کې تیر شو.4

د دې نظر پربنسټ که چا یوه کس ته یوکال مخکې ۱۵۰۰۰ افغانۍ پور ورکړی وي او اوس بیرته خپل پور ترلاسه کوي، د افغانیو یوکال مخکې ارزښت ته په پام باید ده ته دین له تفاوت سره مل ورکړل شي.

---

1. مجلة مجمع الفقه الإسلامي بجدة، الدورة الخامسة، العدد الخامس، الجزء الثالث لسنة 1988م بحث الأستاذ الدكتور (3)يوسف محمود قاسم، ص1707 -1708.
2. عبد المهدي: التضخم المالي والتخلف الاقتصادي، ص68
3. مخکینی مرجع.
4. المعاملات المالية المعاصرة في الفقه الإسلامي، دار النفائس، عمان– الأردن، ص۱۹٦، ۲۰۰۱م، ۱۴۲۲هـ، ط ۴.

د دې نظر دلایل:

۱. د اوسنیو پیسو ارزښت اعتباري دی، خلکو د اتفاق په نتیجه کې ورته یې اعتبار ورکړی دی؛ ځکه دغه پیسې په خپل ذات کې ارزښت نلري او د کاغذ یوه ټوټه ده.

۲. اوس مهال دغه مروجه پیسې په سرو او سپینو زرو متکي نه دي او اعتبار یې د طلاوو او سپین زرو له زیرمو سره مستقیم تړاو نلري؛ بناء د دینارو اودرهمو حکم لاندې نه راځي؛ ځکه د اوسنوپیسو اود یادو قدیمو نقودو سره یې ورته والی لږ دی، نو ورته د طلاوو یا د سپینو زرو حکم نه ورکول کیږي.[1]

۳. دا نظر د اسلامي شریعت له مهمو قواعدو سره مطابقت لري، لکه (الضرر یزال)، (الحاجة تنزل منزلة الضرورة عامة كانت أو خاصة) او(ورفع الحرج). د دې شرعي قاعدو پر اساس داین ځخه باید هغه متحقق ضرر چې د دین په ترلاسه کولوکې ورسره مخ کیږي، دفعه شي، چې د پیسود قیمت د تفاوت د محاسبې له لارې شونی دی.

۴. څرنگه چې اسلام د سود قرض پدې اساس حرام گڼلې دی؛ څو قرض اخیستونکی له ضرره څخه خوندي وساتي او ظلم پرې ونشي، په دې صورت کې قرض ورکونکی متضرر کېږي، نو اسلامي شریعت د دې اجازه نه ورکوي چې قرض ورکونکی متضرر شي، خو که چیرې داین ته د پیسو د ارزښت د تفاوت په صورت کې قیمت ورنه کړل شي، پرته له شکه ضرر ویني، بناء دا نظر د دې آیت مفهوم سره مطابقت لري (...وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لا تَظْلِمُونَ وَلا تُظْلَمُونَ).[2]

دویم نظر: د پیسو د ارزښت تغییر د دین په ورکړه کې اعتبار نلري:

د معاملاتو په پایله کې که د چا په ذمه د اوسنیو مروجو پیسو دین وي او د وخت په تیریدو سره د پیسو ارزښت لوړ او یا ټیټ شي، مدیون به هماغه اندازه دین داین ته ورکوي چې مخکې یې په ذمه کې ؤ او د پیسو د قیمت لوړوالي او ټیټوالي ته نه کتل کیږي. دغه نظر د دکتور یوسف القرضاوي او علی السالوس دی.

د دې نظر پر اساس په کال ۱۹۸۸ کې مجمع اسلامي، چې د ناستې ځای یې د کویت هیواد ؤ فیصله وکړه، چې مفهوم یې داسې دی: په ذمه کې د ثابتو دیونو ورکړه په بالمثل بنه ده، نه په قیمت باندې؛ ځکه د دیونو ادا بالمثل تر سره کیږي، د پیسو د قیمت بدلون پکې رول نلري.[3]

د دې نظر دلایل:

۱- اوسنۍ مروجې پیسې د طلا او سپینو زرو حکم لري؛ ځکه د طلاوو او سپینو زرو قایم دي، ټول وظایف یې ترسره کوي او ترڅنګ یې اوسنۍ پیسې له مثلي اموالو څخه گڼل کیږي، نو د دین ادا یې هم بالمثل ترسره کیږي.

۲- که چیرې د پیسو ارزښت ته اعتبار ورکړل شي، په عقودو کې جهالت را منځ ته کیږي، داین او مدیون دواړه نه پوهیږي چې دین به څومره وي، مدیون په کومه کچه تفاوت سره دین داین ته ورکوي او داین په څومره تفاوت سره د دین مطالبه کولی شي، چې په نتیجه کې د نزاع اواختلاف باعث کرځي.[4]

۳- لومړنی نظر جامع او شامل نظر نه دی، بلکې سطحي او د افرادو په ټیټه کچه کې دی، اوس مهال خو راکړه ورکړه د هیوادونو په کچه ترسره کیږي، دا په داسې حال کې چې د نړۍ په کچه دیون د هیوادونو ترمنځ بالمثل ادا کیږي، آن تردې چې غیر اسلامي هیوادونه هم په همدې بنه تعامل کوي، دپیسو د ارزښت بدلون پکې هیڅ اعتبار نلري، نوڅنګه کیدای شي مسلمانان مغایر تعامل باندې مکلف کړو؟

۴- په بانکونو کې جاري حساب د قرض حکم لري، بانک د شخص د سرمایې ضامن او په خلاص لاس ترې گټه اخلي، خو د پیسو د ارزښت په صورت کې ټول معاصر علماء وایي چې بانک د حساب خاوند په هماغه اندازه پیسو بیرته ورکړه مکلف دی.

۵- که د دیونو په ادا کې د اسعارو قیمت دخیل شي، نو د پیسو ارزښت چې کله ټیټ شي، او تفاوت یې محاسبه اوپراساس یې داین ته ورکړل شي، دا پدې معنا شوه چې مدیون داین ته له دین څخه زیاتې پیسې ورکړې او دا د قرض د سود، عملي مصداق گرځي.[5]

---

1. القره داغي :بحوث في الاقتصاد الإسلامي، ص.
2. سوره البقره آیت (۲۴۹)
3. http://www.islampedia.com/MIE2/fatawa/zakat2.htm
4. مجلة مجمع الفقه الإسلامي بجدة، بحث الدكتور علي أحمد السالوس.
5. مجلة مجمع الفقه الإسلامي بجدة، الدورة الخامسة، العدد الخامس، الجزء الثالث، بحث الشيخ عبد الله بن سليمان بن منيع، ص 448.

دریم نظر: په پیسو کې فاحش تغییر او تفاوت د دین په ادا کې معتبر دی:

د پیسو په ارزښت کې فاحش بدلون، د دین په ورکړه کې باید محاسبه شي، پدې معنا که د دین د لزوم وخت او د ورکړې د وخت سره تفاوت ولري او د داوړو وختونو د پیسو قیمت په پرتله کولو سره تفاوت زیات وي، هغه تفاوت ته په پام لرلو سره، باید داین ته خپل دین ورکړل شي اوکه د پیسو په ارزښت کې تفاوت لږ رامنځ ته شوی وي، دغه تفاوت ته د دین په ادا کې نه کتل کیږي، هماغه اندازه دین ورکول کیږي چې د مدیون په ذمه لازم شوی ؤ. پورته نظر د ځینو معاصرو علماوو نظر دی، لکه دکتور مضر نزار العانی.[1]

د پورته آراوو دلایلو ته کتنه:

که په ټوله کې وگورو د لومړي نظر زیات تاکید پردې دی چې داین او مقرض له ضرره وژغوري، ځو خلک نسیه معاملاتو ته مخه وکړي؛ ځکه په اوسنۍ زمانه کې د راکړې ورکړې لویه برخه په نسیه ترسره کیږي، نو

داخوف او اندیښنه باید نه وي، چې د دین د تاخیر په وجه داین اود حق خاوند متضرر کیږي، بلکې د احتمالي ضرر جبران د اسعارو قیمت ته په اعتبار ورکولو سره حل کیږي. نو ویلی شو چې لومړي نظر په مصلحت او د تعامل په واقعیتونو باندې بنا دی.

خو دې ته هم باید وکتل شي، چې له سودې معاملو څخه ځان ژغورل، مسلمانانو ته خورا مهمه موضوع ده اوترڅنگ یې په مطلق ډول د اسعارو ارزښت معیار گرځول عاقدین له نزاع او مشکلاتو سره مخ کوي، نو ویلی شو چې دویم نظر په احتیاط بنا دی؛ د دې لپاره چې د سود مخه ونیول شي، د پیسو په ارزښت کې تفاوت ته یې هیڅ اعتبار نه ورکوي.

دریيم نظر په حقیقت کې د لومړینو دوونظرونو څخه اخیستل شوی دی، چې د لږ تفاوت په صورت کې یې دویم قول سره یو ځای کیږي، او فاحش تفاوت په صورت کې لومړي نظر ته اعتبار ورکوي.

د بحث پایله:

د پورته موضوع د څیړنی عمده هدف دا دی چې د خپل فهم او استعداد په کچه له مختلفو معتبرو شرعي منابعو څخه په استفادې، یاده موضوع په سمه توگه وړاندې کړم، د لیکنې د لوستلو پرمهال له بحث څخه نیتجه اخیستنه د هر لوستونکی خپل حق دی، خو زه هم د بحث د لیکونکي په حیث د یادې موضوع په هکله خپل نظر په لاندې مختصرو ټکوکې وړاندې کوم، په دې هیله چې د پام وړ مو ورگرځي:

څرنگه چې اوسنی کرنسي (کاغذي پیسې) د ارزښت اصلي منبع یې د خلکو لخوا اعتبار دی او اعتباري پیسې ورته ویل کیږي؛ ځکه دغه کاغذي پیسې په خپل ذات کې پدې کچه کوم ارزښت لرونکی جنس نه دی، بلکې د هر هیواد ښه او بد حالت یې په پیسو مستقیم اغیز لري، خو ترڅنگ یې له نقدینو (طلا، نقرې) سره یې هم څه ارتباط شته دی، د دینارو او دراهمو زیات وظایف پر مخ وړي، شرعي حقوق او مسؤلیتونه د دینارو او درهمو له ادرسه پرې ادا کیږي، بناء اوسنۍ پیسې په بشپړه توگه مستقل جنس نه گڼل کیږي؛ نو اوسنۍ پیسې له طلاوو څخه سل په سلو جلا هم نه دي اوهمدا راز زیات پرې متکي هم نه دي؛ پر دې اساس په کلي ډول یوه نظرته اعتبار ورکول مناسب نه بولم، بلکې کولی شو چې د پورته دوه لومړنیو نظرونو ته په اعتبار ورکولو لاندې محملونه وټاکو:

لومړی محمل : عادی او عام حالت:

کله چې د یوه هیواد هر اړخیره وضعیت عادي وي، په پولي سیاست کې یې کوم بیړنی تغییر نه وي رامنځ ته شوی او پیسې یې له تورم څخه په امن وي، که د پیسو په ارزښت کې یې فاحش تفاوت نه وي راغلی، لږ تفاوت د پیسو په ارزښت کې د دین په ادا کولو کې ورته اعتبار نه ورکول کیږي؛ ځکه د نورو اجناسو قیمتونه هم د کال په اوږدو کې کښته او پورته کیږي، خو د دین په ادا کې یې دغه تفاوت ته اعتبار نه ورکول کیږي، نو بناء په دې حالت کې دویم نظر باندې عمل کول په کار دی.

دویم محمل: استثنایي او خاص حالت:

که چیرې د هیواد پیسې په غیر عادي بڼه او په لویه کچه د غیر عادي عواملو په وجه نزولي حالت غوره او خپل ارزښت له لاسه ورکړي، پرته له شکه په دې حالت کې فاحش غبن رامنځ ته کیږي، لکه د پاکستانی روپیې اوسني حالت، که چیرې داین ته دین د کمیت له مخې هماغه ټاکلی دین ورکړل شي، ضرر واضح دی؛ ځکه پدې صورت کې هغه خپل حق په بشپړه توگه نه ترلاسه کوي؛ نوبناء دلته باید د اهل خبره او مسلکي خلکو په محاسبه باید د داین ضرر جبران شي، چې په دې صورت کې لومړي قول ته اعتبار ورکول کیږی او ور باندې عمل کول مناسب بولم.

---

[1]. مخکینی مرجع.

د یادونې وړده، د افغانستان صرافانو د تعامل پر اساس، هغوی د تبادلاتو معیار امریکایي ډالر ګرځولی دی، پدې معنا چې په صرافه مارکیټ کې د نورو کرنسیو تبادله او راکړه ورکړه، په اوتوماتیک ډول په ډالرو معادله کیږي، چې د اختلاف له منځه وړو او دحقوقو د ادا لپاره ښه عرف دی؛ ځکه د ډالرو په نرخ کې زیات تغییر نه پیښیږي.

د ضرر او نزاع له منځه وړلو په هدف، د صرافانو له عرف څخه په الهام اخیستلو، که چیرې، زمونږ په معاملاتو او د حقوقو په ورکړې کې، دا معیار معروف وګرځي، نو که د پیسو ارزښت د معاملې پرمهال په سرو زرو اویا په ډالرو، معادلت شي، د ډیرو ستونزو مخه نیسي.

د پیسو د ناچله کیدو په حالت کې د دین د ورکړې څرنګوالی:

د پیسو ناچله کیدو موضوع په حقیقت کې پراخه بحث دی، په هکله یې باید مستقله لیکنه وشي، خو د ځینو مهمو پوښتنو د ځواب ورکولو په هدف، دلته یې په لنډه توګه د مهمو ټکو یادونه کوم.

د یوه هیواد د پیسوکوټه (ناچله) کیدلو له امله زیاتې سیاسي، اقتصادي او اجتماعي ستونزې را ولاړیږي، چې د حکومت د کمزوري کیدو سربیره د خلکو په ژوند باندې یې هم منفي اغیزې پریوځي، په ځانګړي توګه د حقونو خاوندان له جدي اندیښنو سره مخ کوي، چې څنګه به خپل حقوق ترلاسه کړای شي؟ د یادې اندیښنې دحل په موخه، د پیسو د ناچله کیدو په صورت کې د دین د ورکړې شرعي حکم په لنډه توګه بیانول ضروري دي.

د کساد او انقطاع مفهوم:

(ا)- کساد:کله چې د یوه هیواد پیسې په کلي ډول، له تعامله وغورځیږي او څوک پرې راکړه ورکړه ونکړي، دې حالت ته کساد (ناچله پیسې) ویل کیږي[1].

(ب)- انقطاع: انقطاع د پیسو هغه حالت ته وایې چې په عامه توګه له بازارونو ورکې او منقطع شي، ولو که له ځینو جهتونو سره شتون هم ولري [2].

له پورته تعریفونو څخه څرګندیږي، چې د کساد (نه چلښت) او انقطاع، په دواړو صورتونوکې، پیسې له تعامله غورځیږي؛ ځکه په لومړي صورت کې که پیسې شتون هم ولري، څوک پرې راکړه ورکړه نکوي او په دویم صورت کې، که خلک پرې تعامل ته تیار هم وي، خو لاس رسی ورته نلري؛ بناء انقطاع هم د پیسو د ناچله کیدو یوه حالت کیدای شي.

د پیسو د ناچله کیدو دوه مهم صورتونه:

۱. د پیسو د ناچله کیدو یو صورت دادی چې یو حکومت پخوانې پیسې لغوه او راکړه ورکړه پرې منعه اعلان کړي او پرځای یې نوی پیسې اعلان او ورته اعتبار وکړي، پرته لدې چې د لغوه شویو او اوسنیو پیسو ترمنځ په ارزښت کې څه تفاوت شتون ولري. د پیسو د بطلان د یاد صورت سبب بالعموم د نظامونو بدلون وي، لکه شاهي یا نظامي نظامونه په ولسي نظام بدلیدل. په دې حالت کې معمولا حکومتونه خلکو ته معین وخت ټاکي، څو پخوانې پیسې اړونده جهتونو ته وسپاري او پرځای یې نوې پیسې ترلاسه کړي.

د یادونې وړ ده چې په بانکي حسابونو کې شته پیسې په خپله بدلیږي. په دې صورت کې د حقونو خاوندان خپل حقوق د نویو پیسو په اخیستلو سره ترلاسه کوي او د پخوانیو پیسو د مطالبې کوم دلیل شتون نلري. [3]

۲. دویم صورت دا دی چې د حکومت له خوا پخوانې پیسې لغوه او پرځای یې نوې پیسې اعلان شي، خو د دواړو ترمنځ د ارزښت له اړخه تفاوت شتون ولري، لکه اوسنې افغانۍ چې د استاد رباني د حکومت د پخوانیو پیسو قایم مقام شوی، پخوانې سل افغانۍ، د جمهور رییس کرزي په وخت کې په یوې افغانۍ معادله شوې. په دویم صورت کې پخوانې پیسې اکثرا د تورم په سبب لغوه کیږي. دلته هم د لومړي صورت په څیر، د حقونو خاوندان مکلف دي، چې خپل حقونه په نویو پیسو ترلاسه کړي؛ ځکه داین په دې صورت کې د نویو پیسو په اخیستلو، څه ضرر نهویني.[4]

---

[1]. المعجم الوسیط: ص 786. تنبیه الرقود: 60/2

[2]. رسالة تنبیه الرقود علی مسائل النقود ضمن رسائل ابن عابدین، ج 2 ص58؛ وحاشیة رد المحتار له أیضًا، ج 4 ص118.

[3]. مجلة مجمع الفقه الاسلامي ج 9\ ص1133

[4]. مخکینی ماخذ.